CUM SE CITEŞTE CĂRTĂRESCU ÎN SPANIA[1]

ADOLFO R. POSADA
Universitatea de Vest din Timişoara

Cuvinte cheie: *Cărtărescu, Literatura română, Onirism, Românistică, Relaţiile dintre Spania şi România*

Opera scriitorului român Mircea Cărtărescu s-a făcut cunoscută în Spania, începând cu anul 2010, prin publicarea în limba spaniolă a povestirii „Ruletistul" *(El ruletista),* sub egida editurii Impedimenta, care a coincis cu editarea primei părţi a romanului *Orbitor* (*Cegador)* de către editura Funambulista.

Totuşi, nu erau acestea primele titluri ale autorului bucureştean, traduse în spaniolă[2]. Există traduceri anterioare, dar nu au fost realizate direct din română, ci mai ales din germană, trecând neobservate de publicul spaniol în momentul publicării. Prima dintre ele, *El sueño* (*Visul*), care a obţinut Premiul Academiei Române în anul 1989, a apărut în Spania, la Editura Seix Barral[3], în anul 1993,

[1]Textul a fost tradus şi revizuit de Mihai Iacob, profesor la Universitatea din Bucureşti. De asemenea, le mulţumesc Biancăi Baloescu, Adelinei Dumitraşcu, Roxanei Gaiţă, Adelei Homolya şi lui Katalin Timea Pop pentru ajutorul acordat în procesul de traducere a articolului în limba română.

[2] În ciuda asemănărilor limbilor noastre, Spania este o ţară în care, cu excepţia lui Eminescu sau Eliade, dar şi a scriitorilor români francofoni –Ionescu, Tzara, Cioran–, literatura română nu a prezentat interes, deşi există mai mult de 200 de opere traduse în spaniolă. Pentru a da doar câteva exemple, voi menţiona *Unsprezece elegii* (*Once elegías*) de Nichita Stănescu şi *Pagini bizare* (*Páginas Extrañas*) de Urmuz.

[3] În conformitate cu Mihai Iacob, „*El sueño*, editată în 1993 de editura barceloneză Seix Barral (parte a importantului trust editorial Planeta), a fost prima carte a lui Mircea Cărtărescu apărută în Spania. Traducerea a fost făcută de Pilar Giralt Gorina (autoarea mai multor traduceri indirecte), probabil din franceză. Decizia

BDD-A28403 © 2017 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:42:20 UTC)

fără a fi remarcată în mod deosebit. *Por qué nos gustan las mujeres* (*De ce iubim femeile*), operă tradusă de Manuel Lobo şi publicată în 2006 de Editura Funambulista, a avut repercusiuni mai mari decât titlul anterior, ajungând la o a doua ediție, publicată de Círculo de Lectores.

Dar, din nefericire, niciuna dintre aceste opere publicate anterior nu a trezit interesul criticii spaniole, până în anul 2010, când Enrique Redel editează, în cadrul noului său proiect editorial, Impedimenta – simultan cu ieşirea pe piață, la Editura Funambulista, a traducerii realizate de Manuel Lobo din prima parte a romanului *Orbitor* (*Cegador*)–, *El Ruletista* („Ruletistul"), traducerea realizată de Marian Ochoa, din română de această dată, a unei povestiri (deşi Impedimenta o publică în volum separat) ce aparține *Nostalgiei*, o carte de nuvele a lui Cărtărescu.

Din 2010 până în acest moment s-a publicat la Impedimenta câte o traducere din opera lui Cărtărescu pe an, cu o singură excepție: *El ruletista* („Ruletistul"), în volum independent apărut în 2010, după cum am menționat mai sus; *Lulú (Travesti*, titlul din română), în 2011; *Nostalgia*, în 2012; *Las bellas extranjeras* (*Frumoasele străine*), în 2013; *El Levante* (*Levantul*), în 2015; *El ojo castaño de nuestro amor* (*Ochiul căprui al dragostei noastre*), care a fost publicată anul trecut, în 2016[4].

---

editorială de a publica acest text a fost luată după ce, cu un an înainte, la Paris, *Le rêve* fusese nominalizată la două prestigioase premii: *Prix Médicis* şi *Prix Union Latine*", în „Din Levant la Madrid: formarea brandului Mircea Cărtărescu în Spania", în actele colocviului *Călători şi Călătorii. A privi, a descoperi*, Bucureşti, Editura Universității Bucureşti, 2017a (în curs de publicare). De asemenea, *vid*. Mihai Iacob, „De la tricoul cu mandală la cămaşa cu mânecă scurtă sau negocierea imaginii scriitorului tradus: două lecturi publice ale lui Mircea Cărtărescu în Spania", în actele colocviului *Teritorii, Granițe, Comunități. Reconfigurări indentitare într-o lume (dis)continuă*, Bucureşti, Editura Universității Bucureşti, 2017b (în curs de publicare).

[4] Între 2013-2014, în colaborare cu Ambasada Spaniei la Bucureşti, am elaborat o „Dare de seamă asupra traducerilor în castiliană de opere ale autorilor români". Este vorba despre o listă orientativă care serveşte drept reper aproximativ al receptării literaturii române în spațiul peninsular şi hispanoamerican. Documentul respectiv poate fi consultat online, pe pagina web:

BDD-A28403 © 2017 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:42:20 UTC)

Atât traducerea din germană a primei părți („Aripa stângă") a romanului *Orbitor* (*Cegador*, în spaniolă), cât şi cea a povestirii „Ruletistul" (*El Ruletista*) au făcut cunoscută cititorilor spanioli prezența, în spațiul literar european, a unui scriitor român cu o imensă imaginație şi un talent nemărginit de a crea simboluri onirice. Aşadar, opera lui Cărtărescu, promovată de cel care a devenit din acel moment editorul său în Spania, Enrique Redel, a început să atragă cititorii spanioli, iar critica literară nu a întârziat să reacționeze la traducerile publicate. Figurii lui Enrique Redel, esențială pentru a înțelege stima şi respectul de care se bucură autorul român în Spania, trebuie adăugată munca traducătoarei Marian Ochoa, care a fost lector spaniol, între anii 1993 şi 1997, la Universitatea Ovidius din Constanța şi care, în ultima perioadă, a tradus într-o manieră mai mult decât profesionistă –chiar desăvârşită, în opinia mea– principalele opere ale lui Cărtărescu, direct din română în spaniolă.

Nu este uşor să identifici aspectele care îi atrag către opera lui Cărtărescu pe cititorii spanioli şi pe o bună parte a criticii culturale foarte active, mai ales pe internet, prin intermediul blogurilor literare. Printre multe alte motive se poate menționa acela că totul a fost opera lui Enrique Redel şi a Editurii Impedimenta, care, în ultimii ani, şi-au dat toată silința în a face cunoscută opera lui Cărtărescu în Spania, în colaborare cu Institutul Cultural Român, instituție ce promovează într-un mod impecabil creațiile literare ale României, cel puțin în țara noastră[5].

Cu toate acestea, ar fi nedrept să nu recunoaştem că interesul trezit de *El Ruletista* („Ruletistul") în 2010 a fost datorat în parte rafinatei ediții a acestei cărți. Impedimenta este recunoscută pentru

http://www.exteriores.gob.es/Embajadas/BUCAREST/es/Noticias/SiteAssets/Paginas/Articulos/20140310_NOT66/indiceTraducciones_02.03.pdf [12/09/2017].

[5] ICR a promovat foarte intens receptarea în Spania a principalilor autori şi autoare din România. Astfel, în ultimul deceniu, a stimulat interesul unor edituri precum Gadir, Impedimenta, El Nadir sau Pre-Textos, pentru a face cunoscută literatura română în țara noastră, prin ediții îngrijite ale textelor unor scriitori precum Mateiu Caragiale, Camil Petrescu, Hortensia Papadat-Bengescu, Max Blecher şi alții.

BDD-A28403 © 2017 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:42:20 UTC)

ediţiile elaborate şi îngrijite. Fiecare produs al editurii este o mică operă artizanală, realizată cu grijă până la ultimul detaliu, de la hârtia aspră până la imaginile captivante de pe copertă, astfel încât cartea se transformă într-un obiect cu viaţă şi personalitate proprii.

La fel au stat lucrurile, în acest sens, şi cu ediţia povestirii lui Cărtărescu, a cărei copertă, după cum aminteşte în prologul lui la *Nostalgia* Edmundo Paz Soldán, arată „la imagen de un hombre de mejillas encarnadas, con la mirada de alguien que había visto el Misterio y apenas había sobrevivido para contarlo" [„imaginea unui bărbat roşu în obraji, cu privirea cuiva care a văzut Misterul şi abia a reuşit să supravieţuiască pentru a-l povesti"][6]. Într-adevăr, ediţia îngrijită şi imaginea sugestivă care figura pe coperta acesteia făceau ca micul volum *El Ruletista* („Ruletistul"), întâlnit într-o bibliotecă sau librărie, să apară învăluit într-o aură specială, cum ar spune Walter Benjamin, care invita imediat la lectură[7]; cu atât mai mult cu cât este vorba despre un autor, după spusele lui Paz Soldán, „de nivelul lui Kafka, Borges sau Cortázar", în a cărui povestire „trataba de un hombre que se convierte en un fenómeno de masas gracias a su capacidad para desafiar a la fortuna —al azar, al destino— en el juego de la ruleta" [„este vorba despre un bărbat ce se transformă într-un fenomen de masă, datorită capacităţii lui de a sfida norocul — hazardul, destinul— în jocul ruletei ruse"][8].

Subiecte atât de actuale precum efectul hazardului asupra destinului uman, artistul ce îşi expune viaţa ca pe o artă şi, de aceea, obţine un imens succes la public, alături de un stil ce aminteşte de textele cele mai reuşite ale lui Proust sau Borges şi de crearea unui univers oniric care frizează absurdul, ca în *Însemnările din subterană* ale lui Dostoievski sau în *Un artist al foamei* de Kafka, l-au transformat pe Cărtărescu într-un autor-cult în cercurile literare spaniole. Un lucru de mirare, fiind vorba de un autor român, ce

[6] Edmundo Paz Soldán, „La realidad como ficción", în Mircea Cărtărescu, *Nostalgia*, Madrid, Impedimenta, 2012, p. 7.

[7] Coperta şi caracteristicile ediţiei menţionate se pot consulta la următorul link: http://impedimenta.es/libros.php/el-ruletista [12/09/2017].

[8] Paz Soldán, *op. cit.*, p. 7.

BDD-A28403 © 2017 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:42:20 UTC)

aparține unui sistem literar european foarte puțin cunoscut în țara noastră, dar nu atât de străin de idiosincrasia noastră, datorită legăturii existente între onirismul caracteristic producției literare a lui Cărtărescu și realismul magic al ficțiunii hispanoamericane contemporane.

Este greu să nu fii vrăjit de povestirea „Ruletistul" și, în același timp, să nu te lași cufundat în universul decadent și boem în care se mișcă eroul său principal, acel soi de artist al foamei kafkian, al cărui spectacol constă în a-și risca viața sfidând hazardul prin ruleta rusească. Și este încă și mai greu să nu te lași fascinat, în special când ești un critic universitar, de metafora conținută în povestea autorului bucureștean ce se referă la spiritul sinucigaș al artistului modern și la condiția artei contemporane ca *performance* și *happening*, ca operă de artă relațională, ca fenomen de masă, ca spectacol postuman, ca reprezentare vie a artistului din secolul XXI, altermodern și situaționist[9].

Puterea imaginativă a operei lui Mircea Cărtărescu, palpabilă în povestirile din *Nostalgia* sau în anumite părți din *Orbitor*, a reușit să îi capteze pe cititori. Dar și spiritul visceral-avangardist ce răzbate din „Ruletistul", când arta este dusă spre limitele demenței și ale dezordinii, teme de actualitate și reflecție constantă în teoria artei recente[10]. Eroul transformă fragilitatea vieții lui într-un obiect de artă, introduce treptat tot mai multe gloanțe în încărcător la fiecare spectacol nou, până ce atinge numărul maxim de șase, iar opțiunile lui de a supraviețui devin nule.

Se exprimă implicit în povestire o critică radicală a societății spectacolului, în care trăim la momentul actual și unde arta a fost redusă la un produs de consum ce stârnește interesul datorită obscenității și morbidului. Un mod de a expune artistul în fața publicului, transformându-i integritatea fizică în marfă. O societate

[9] Conceptele de situaționism și altermodernitate provin din lucrările de estetică ale lui Debord (2005) și Bourriaud (2008, 2009).

[10] Un reper suficient sunt lucrările despre estetica relațională ale lui Maffesoli (2004) sau Bourriaud (2008, 2009).

BDD-A28403 © 2017 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:42:20 UTC)

pe care Cărtărescu o reprezintă ca fiind rănită de moarte și pe cale să se prăbușească, un spectacol decadent și mizerabil, postuman, pe potriva eșecului omului sovietic[11].

Probabilitățile de supraviețuire ale artistului contemporan, la fel ca ale ruletistului, într-o societate rapace precum cea de la finalul secolului XX, sunt nule. Pare că pentru autorul român a scrie înseamnă a introduce șase gloanțe în încărcător. Iar finalul neașteptat este tocmai unul dintre gloanțele pe care naratorul Cărtărescu le păstrează pe chiulasă. Chiar la sfârșitul povestirii, când ruletistul este pe punctul de a-și lua viața apăsând pe trăgaciul revolverului, se produce un *Deus ex machina* sub forma unui cutremur care îl eliberează pe protagonist de condamnarea la moarte.

Fragmentul este inteligibil doar cu ajutorul relativismului istoric care determină „Ruletistul" ca narațiune. Se face referire la teribilul seism din 1977 care a distrus o bună parte a României, cu consecințe grave mai ales în București, ceea ce ne obligă să ne apropiem de istoria și cultura țării prin intermediul literaturii. Nu e de mirare că sfârșitul povestirii produce de obicei confuzie în cititorii spanioli, care nu înțeleg pe de-a-ntregul situația din cauza necunoașterii fundalului istoric recent al României[12].

---

[11] Întâmplător sau nu, ruletistul ca stereotip îi face cunoscut cititorului din Europa Occidentală imaginarul iconografic al sinucigașului rus și, prin extensie, al ratatului „om nou sovietic" care s-a încercat, fără succes, a fi instaurat în blocul comunist al Europei de Est. După cum amintește Diz Villanueva, reprezentarea „la «Edad de Oro» u «hombre nuevo» propugnados desde el poder evidencian su carácter utópico, falaz" [„«Epocii de Aur» sau a «omului nou», promovate de către putere, evidențiază caracterul lor utopic și înșelător"], en Alba Diz Villanueva, „Ecos de la historia rumana en la literatura: las miradas de Mircea Eliade y Mircea Cărtărescu", în *Revista de Filología Románica*, 32, 1, 2015a, pp. 131-142, pp. 140-141.

[12] Ceva similar se întâmplă și cu unele povestiri ale Anei Blandiana (de ex. "Zburătoare de consum") interpretate în afara contextului ca fiind imaginare și neverosimile, dar care sunt, totuși, realiste, majoritatea dintre ele relatând întâmplări din viața cotidiană în epoca cea mai dură a regimului totalitar comunist al lui Ceaușescu. Vezi, ca exemplu de receptare a povestirii scurte a Anei Blandiana în Spania, Francisca Noguerol, „Ana, o la añoranza de Blandiana", *Cartaphilus*, 9, 2011, pp. 61-68.

BDD-A28403 © 2017 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:42:20 UTC)

De bună seamă, unul dintre motivele principale pentru care onirismul românesc atrage atenţia publicului hispanic este modul în care imaginaţia se integrează şi formează parte din realitate. Utopia suprarealistă şi nerozia absurdă nu sunt invenţiile scriitorului, ci întâmplări care aparţin intraistoriei recente a poporului român. Această trăsătură a unei părţi a literaturii contemporane din România, caracterizată printr-un realism oniric sau, dacă se preferă, un onirism realist, reuneşte tot ce e mai bun în cultura europeană de frontieră, divizată între vechiul Bizanţ şi Roma, între ortodoxia Europei de Est şi protestantismul saxon, între lumea slavă şi latinitate. Cel puţin astfel o percepe cititorul spaniol, provenit –să ţinem seama de acest lucru– dintr-un sistem literar în care, după tradiţie, orice urmă de imaginaţie, orice deviaţie iluzorie culteranistă şi bizantină este condamnată pe loc, sub presiunea unui realism normativ, care a marcat destinul literaturii spaniole în ultimele trei secole, în pofida experienţelor din Secolul de Aur.

Aşadar, în ciuda acestei situaţii neprielnice, în principiu, literatura lui Mircea Cărtărescu a fost în stare să cucerească cititorii şi criticii spanioli, astfel încât, în decurs de şapte ani, autorul român a devenit unul dintre cei mai apreciaţi autori străini din Spania şi una dintre figurile cele mai proeminente ale noului canon european din secolul XXI. Acelaşi lucru s-ar putea spune, bineînţeles, şi despre Ana Blandiana, poetă cu reputaţie în cercurile literare, aflată, poate, doar în umbra compatrioatei sale, Herta Muller şi a Wisławei Szymborska, în ceea ce priveşte renumele. Atât scriitorul bucureştean cât şi poeta din Timişoara reprezintă valori culturale cu o legitimitate crescândă în ţara noastră: semnul unei proiecţii tot mai intense a culturii române în Peninsulă.

Apropierea dintre culturile noastre, datorată trecutului latin comun, dar şi prezenţei masive a românilor în Spania[13], la care se adaugă formula realismului magic, familiară nouă – ţinând cont de cele comentate – , datorită literaturii hispano-americane, pe care cititorii culţi obişnuiesc s-o aprecieze în mod deosebit, sunt factorii

[13] Conform datelor oficiale, între o jumătate de milion şi un milion de români trăiesc şi lucrează în Spania, ceea ce mai devreme sau mai târziu trebuia să aibă un impact şi asupra schimbului cultural dintre cele două ţări.

BDD-A28403 © 2017 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:42:20 UTC)

care au favorizat transformarea lui Cărtărescu într-un autor apreciat de către cititorii și criticii spanioli[14]. Deși a existat un grup select de cititori din Peninsulă, majoritatea critici literari care scriu pe internet, care datorită publicării *Ruletistului* l-au descoperit pe autorul român[15], abia în anii 2012 și 2013, coincizând cu publicarea completă a *Nostalgiei*, proza acestuia s-a transformat în fenomenul editorial pe care îl reprezintă astăzi, în Spania[16].

Traducerea *Nostalgiei*, pentru a oferi un singur exemplu, a primit în 2013 premiul *La tormenta en un vaso*, unul dintre premiile literare cele mai prestigioase din Spania, printre criticii de pe internet, și de atunci numărul de cititori ai scriitorului român nu a încetat să crească în țara noastră, astfel încât Cărtărescu a ajuns să se bucure în prezent de aceeași recunoaștere printre cititorii culți, precum autori străini ca Don Delillo, Amelie Nothomb, Peter Handke sau Julian Barnes, un fapt fără precedent, dat fiind că literatura română, așa cum am menționat, nu e prea citită și cunoscută de publicul spaniol.

Tocmai pe *La tormenta en un vaso*, blogul colectivului de critici literari care l-a premiat pe Cărtărescu, Ariadna G. García a publicat, în decembrie 2013, o recenzie la *Nostalgia*. Fiind o recenzie jurnalistică, nu pretinde mai mult decât să-l ghideze pe cititor printre coordonatele operei lui Cărtărescu. În recenzia cu pricina este

[14] Nu includ în această secțiune lucrările dedicate de către hispaniștii români operei autorului bucureștean, precum în cazul, ca să citez câteva exemple, studiilor profesoarei Eugenia Popeanga, una dintre principalele partizane ale literaturii și culturii române, împreună cu Dan Munteanu, în contextul academic spaniol.

[15] La fel a fost și în cazul meu. Fascinația pentru Cărtărescu m-a făcut să solicit postul vacant de lector MAEC-AECID, cu mandat de trei ani, la Facultatea de Limbi și Literaturi Străine de la Universitatea din București, continuând cu șederea mea până în prezent ca profesor și cercetător la Universitatea de Vest din Timișoara, pentru a putea cunoaște îndeaproape contextul istoric, artistic și social românesc, permițându-mi o imersiune mai profundă în abisul și complexitatea operei autorului bucureștean.

[16] Astfel se explică reeditările operelor lui Cărtărescu, publicate de Impedimenta, epuizându-se atât primele tiraje cât și următoarele. Totuși, este vorba încă de un fenomen minoritar, scriitorul român fiind susținut de o elită de cititori atenți la noutăți editoriale și în interiorul cercurilor literare culte.

BDD-A28403 © 2017 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:42:20 UTC)

apreciat, mai mult ca orice, lirismul din „REM", deoarece stilul narațiunii „es sin duda el adecuado para describir la angustia que supone la negación de la sexualidad, la muerte del alma que implica la aceptación de los roles sociales" [„este fără îndoială cel adecvat pentru a descrie angoasa provocată de negarea sexualității, moartea sufletului care implică acceptarea rolurilor sociale"][17]. După cum interpretează García, fiecare povestire din *Nostalgia* servește totodată ca metaforă a activității literare, deoarece „cada uno de los libros también es un disparo: un riesgo y una apuesta por inmortalizarse" [„fiecare carte în parte reprezintă un foc de armă: un risc și un pariu pentru a deveni nemuritor"][18].

Și mai interesantă e recenzia romanului *Orbitor* ieșită din pana scriitorului spaniol Pedro Pujante și publicată pe blogul său *Acantilados de papel* în martie 2014. Fascinat de exuberanta imaginație a autorului bucureștean, comentează asupra naturii operei, în următorii termeni:

> una novela monumental, un viaje delirante a los subterráneos laberintos del tiempo, de la infancia y de la alucinación. Una biografía mitificada, adulterada por las fantasmagorías y los terrores ancestrales de leyendas, recuerdos pesadillescos y pasajes al inframundo. Una sucesión de escabrosas imágenes que se jalonan en el precipicio del cerebro, al límite del orgasmo o de la enfermedad.
>
> [un roman monumental, o călătorie delirantă către labirinturile subterane ale timpului, ale copilăriei și ale halucinației. O biografie mitologizată, distorsionată de fantasmagoriile și terorile ancestrale ale legendelor, amintirile de coșmar și pasaje către infern. O succesiune de imagini scabroase din abisul creierului, la limita orgasmului și a bolii][19].

[17] García, Ariadna G., „*Nostalgia*, Mircea Cărtărescu", în *La tormenta en un vaso*, articol publicat pe blog în 31 decembrie 2013, fără paginație. URL: http://latormentaenunvaso.blogspot.ro/2013/12/nostalgia-mircea-cartarescu.html [12/09/2017].

[18] García, *op. cit.*, s. p.

[19] Pedro Pujante, „*Cegador*, de Mircea Cărtărescu", articol publicat pe blogul *Acantilados de papel*, în 14 martie 2014, fără paginație. URL:

BDD-A28403 © 2017 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:42:20 UTC)

La fel ca în cazul Ariadnei G. García, Pujante oferă o interpretare particulară a operei, fără a renunța la asociațiile metaforice și creative obișnuite în hermeneutica hazardată a recenziei culturale: „Todo el cosmos es la materia de la que se vale la literatura de Cărtărescu para diseñar su propia biografía, su trayecto por los recovecos del pasado, de la angustia, de lo indecible" [„Tot cosmosul este materia folosită de literatura lui Cărtărescu, pentru a-și construi propria biografie, drumul prin cotloanele trecutului, ale angoasei, ale inexprimabilului"][20].

În mod special trebuie menționați atât cercetătoarea Alba Diz Villanueva, cât și renumitul scriitor și critic Vicente Luis Mora. Spre deosebire de alți cititori sporadici și critici de ocazie precum Ariadna G. García și Pujante care au scris punctual despre Cărtărescu[21], Diz Villanueva și-a dedicat munca de cercetare studierii operei autorului român. Prin urmare, lui Diz Villanueva i se datorează două articole academice: „Ecos de la historia rumana en la literatura: las miradas de Mircea Eliade y Mircea Cărtărescu" [„Ecouri ale istoriei României în literatură: privirile lui Mircea Eliade și Mircea Cărtărescu"] (2015a) și „El erotismo en *Cegador*: infancia, ciudad, madre" [„Erotismul în *Cegador*: copilărie, oraș, mamă"] (2015b), ambele publicate în *Revista de Filología Románica* a Universității Complutense din Madrid. Un interes special prezintă al doilea articol în care este exprimat un număr mare de interpretări dibace în jurul dimensiunii simbolice a romanului *Orbitor*:

> la capital rumana adquiere, bajo la mirada del [protagonista] adolescente, rasgos humanos, físicos e incluso psíquicos, que la asimilan a él, llegando a considerarla como su "alter ego" […]

---

http://acantiladosdepapel.blogspot.ro/2014/03/cegador-de-mircea-cartarescu-resena-n.html

[20] Pujante, *op. cit*., fără paginație.

[21] Sunt numeroase recenziile dedicate pe blogurile literare operelor lui Cărtărescu traduse în spaniolă. Exemple precum García și Pujante sunt doar o mică mostră a acestui tip de poziție critică. Chiar dacă de o mare valoare pentru sociologia literară și foarte utile pentru a sonda succesul autorului român în Spania, aceste recenzii duc lipsă, în ultimă instanță, de valoare filologică.

BDD-A28403 © 2017 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:42:20 UTC)

> Al ser personificada, la urbe es descrita bajo el modelo de la ciudad-cuerpo, de manera que sus diferentes componentes se identifican con distintas partes de la anatomía: huesos, órganos, nervios, tejidos, venas... Bucarest se presenta, en definitiva, como un verdadero organismo humano.
>
> [capitala românească dobândește, sub privirile [protagonistului] adolescent, trăsături umane, fizice și chiar psihice, care o aseamănă cu el, eroul ajungând să considere orașul ca pe un „alter ego" […] Odată personificat, orașul este descris conform modelului orașul-corp, astfel încât diferitele sale componente se identifică cu anumite elemente anatomice: oase, organe, nervi, țesuturi, vene… De fapt, Bucureștiul este prezentat ca un adevărat organism uman][22].

Corporalitatea orașului, în conformitate cu interpretarea cercetătoarei, se cristalizează în corespondențele care se stabilesc în roman între diferitele elemente arhitecturale (cupole, clădiri, un turn de observație al pompierilor) și organele sexuale, astfel încât protagonistul adolescent își proiectează „sobre ella sus deseos sexuales no satisfechos" [„asupra ei dorințele sexuale nesatisfăcute"][23]. Din acest motiv putem vorbi despre un fenomen caracteristic al ficțiunii lui Cărtărescu, clar reprezentat în romanul *Orbitor*, pe care pivotează tocmai teza hermeneutică susținută de către Diz Villanueva în articolul ei: „erotización de la urbe" [„erotizarea orașului"][24]. Această ipoteză psiho-critică nu se aplică numai reprezentării orașului București ca un organism încărcat de erotism, ci și corespondențelor onirice și inconștiente, cu puternice conotații psihoanalitice și cu o clară influență jungiană, stabilite între corporalitatea spațiului urban și figura mamei protagonistului. De aici și apariția corporală repetată a fluturelui metaforic, ca principiu organic, în structura și dezvoltarea romanului *Orbitor*.

[22] Alba Diz Villanueva, „El erotismo en *Cegador*: infancia, ciudad, madre", *Revista de Filología Románica*, Anejo VIII, 2015b, pp. 25-37, p. 27.
[23] Diz Villanueva, *op. cit.*, p. 27.
[24] Diz Villanueva, *op. cit.*, p. 27.

BDD-A28403 © 2017 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:42:20 UTC)

O altă propunere de interpretare a producției literare a scriitorului bucureștean, la fel sau poate chiar mai serioasă decât cea a lui Diz Villanueva, îi aparține lui Vicente Luis Mora, figură emblematică a criticii spaniole comtemporane. Articolul lui, intitulat „El urbanismo onírico de Mircea Cărtărescu" [„Urbanismul oniric al lui Mircea Cărtărescu"] și publicat în mai 2015, este o dare de seamă cuprinzătoare și riguroasă cu privire la traiectoria operelor lui Mircea Cărtărescu traduse în limba spaniolă: *De ce iubim femeile* (*Por qué nos gustan las mujeres*, Funambulista, 2006), *Travesti* (*Lulú*, Impedimenta, 2011), *Nostalgia* (Impedimenta, 2012), *Frumoasele străine* (*Las bellas extranjeras*, Impedimenta, 2013) și *Levantul* (*El Levante*, Impedimenta, 2015).

Analiza pe care o întreprinde Mora este mult mai profundă și ambițioasă, precum sunt toate textele de critică literară pe care el le publică de mai bine de un deceniu pe cunoscutul lui blog *Jurnal de lecturi*, iar rezultatul este unul excepțional. La începutul articolului în cauză, scriitorul și criticul originar din Cordoba anunță că: „el posmodernismo de Cărtărescu es de corte postromántico, como queda claro en la selección de temas (el doble castrador, el solipsismo), la actitud ante la literatura de sus personajes y la extraña consideración, casi naif, de una naturaleza en estado de pureza" [„postmodernismul lui Cărtărescu este unul postromantic, așa cum se vădește în selectarea temelor (dublul castrator, solipsismul), atitudinea personajelor lui față de literatură și conceperea ciudată, aproape naivă, a unei naturi în stare pură"][25].

De fapt, textul critic al lui Mora, atât de revelator în multe aspecte, nu este cu nimic mai prejos decât studiile academice care au fost dedicate acestui subiect în domeniul românisticii. Interpretări lucide precum aceea pe care o voi reproduce în continuare sunt relevante pentru implicarea și seriozitatea lui Mora, în calitate de critic, cu privire la opera autorului român:

[25] Vicente Luis Mora, „El urbanismo onírico de Mircea Cărtărescu", în *Diario de lecturas*, articol publicat pe blog în 23 mai 2015, fără paginație. URL: http://vicenteluismora.blogspot.ro/2015/05/el-urbanismo-onirico-de-mircea.html [12/09/2017].

BDD-A28403 © 2017 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:42:20 UTC)

En alguna pieza de *Por qué nos gustan las mujeres* explica la génesis de esos sueños espaciales, lo que denota la autoconsciencia con la que emplea este recurso del *urbanismo onírico*. Esta espacialización del inconsciente, que lo convierte de forma literal en el campo literario de juegos […] es un rasgo de talento del autor, que le permite moverse por el espacio de lo onírico con una libertad plena y de modo autoconsciente. De ahí la presencia explícita de los mandalas, de los Dopplegänger, de los *alef* borgianos, de las bodas celestiales, de los caminos de ascensión purificadora, de la *mise en abyme*, de las eclosiones subterráneas, de los *psicopompós*, de los espejos (ya sean mágicos, tapados o sin reflejo), de las transformaciones: Cărtărescu juega con los mitos y los arquetipos sin esconderlos, mostrando sus cartas e incluso sus fuentes (como Baltrusaitis o Jung en *El Levante*), porque lo esencial en su obra no son los materiales, sino la construcción y reelaboración de los mismos. De ahí ese lugar central que parece tener en la literatura rumana y, cada vez más, en la europea.

[Într-un text din *De ce iubim femeile* explică geneza acelor spații visate, ceea ce denotă autoconștiința cu care folosește procedeul *urbanismului oniric*. Amintita spațializare a inconștientului, care îl transformă literalmente pe acesta într-un câmp al jocurilor literare […] este o trăsătură a talentului autorului, care îi permite să se miște prin spațiul oniric cu o libertate neîngrădită și într-o manieră autoconștientă. Așa se explică prezența explicită a mandalelor, a Dopplegänger-ilor, a alef-urilor borgesiene, a nunților cerești, a ascensiunilor purificatoare, a punerilor în abis, a ecloziunilor subterane, a spiritelor psihopompe, a oglinzilor (fie magice, fie acoperite sau fără reflex), a transformărilor: Cărtărescu se joacă cu miturile și arhetipurile fără să le ascundă, dându-și pe față cărțile și chiar sursele (precum Baltrusaitis sau Jung, en *Levantul*), pentru că esențialul în opera lui nu sunt materialele, ci construcția și reelaborarea acestora. Astfel se explică locul central pe care pare să-l ocupe în literatura română și, din ce în ce mai mult, în cea europeană][26].

[26] Mora, *op. cit.,* s. p.

BDD-A28403 © 2017 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:42:20 UTC)

Acestea sunt dovezi evidente ale respectului şi stimei de care se bucură Cărtărescu în rândul cititorilor şi criticilor spanioli, câştigate prin talentul şi imaginaţia lui. Prezenţa din ce în ce mai intensă în canonul european contemporan nu este întâmplătoare, nici lipsită de valoare, după cum afirma Mora. Dacă există un aspect esenţial ce caracterizează opera naratorului şi poetului bucureştean, acesta este spiritul literar care depăşeşte frontierele geografice, lingvistice şi culturale. „No creo en literaturas nacionales", declara însuşi Cărtărescu în presa spaniolă: „Creo en escritores individuales" [„Nu cred în literaturile naţionale. Cred în scriitorii individuali"][27]. Este posibil ca în această personalitate puternică şi în originalitatea universului său narativ, cu metaforele şi simbolurile sale, în capacitatea sa de a vedea dincolo de simpla suprafaţă a lumii, de a accede la un tărâm unde ajunge doar puterea imaginativă a scriitorului, să se găsească secretul cosmosului său ficţional. Precum o larvă care creşte în interiorul minţii şi se transformă într-un fluture, datorită amintirilor imposibil de şters ale nostalgiei.

Bibliografie

Bourriaud, Nicolas, *Estética relacional*, Buenos Aires, Adriana Hidalgo Editora, 2008.
* * *, *Radicante*, Buenos Aires, Adriana Hidalgo Editora, 2009.
Cărtărescu, Mircea, *El sueño*, Barcelona, Seix Barral, 1993.
* * *, *Por qué nos gustan las mujeres*, Madrid, Funambulista, 2006.
* * *, *Cegador*, Madrid, Funambulista, 2010a.
* * *, *El ruletista*, Madrid, Impedimenta, 2010b.
* * *, *Lulú*, Madrid, Impedimenta, 2011.
* * *, *Nostalgia*, Madrid, Impedimenta, 2012.
* * *, *Las bellas extranjeras*, Madrid, Impedimenta, 2015a.
* * *, *El Levante*, Madrid, Impedimenta, 2015b.
Debord, Guy, „Informe sobre la construcción de situaciones y sobre las condiciones de la organización y la acción de la tendencia situacionista internacional", *Bifurcaciones: revista de estudios culturales urbanos*, 5, 2015, pp. 1-13.
Diz Villanueva, Alba, „Ecos de la historia rumana en la literatura: las miradas de Mircea Eliade y Mircea Cărtărescu", *Revista de Filología Románica*, 32 (1), 2015a, pp. 131-142.

[27] URL: https://elpais.com/cultura/2016/08/16/babelia/1471366417_075507.html [12/09/2017].

BDD-A28403 © 2017 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:42:20 UTC)

* * *, „El erotismo en *Cegador*: infancia, ciudad, madre", *Revista de Filología Románica*, Anejo VIII, 2015b, pp. 25-37.
García, Ariadna G., „*Nostalgia*, Mircea Cărtărescu", în *La tormenta en un vaso*, articol publicat pe blog în 31 decembrie 2013. URL: http://latormentaenunvaso.blogspot.ro/2013/12/nostalgia-mircea-cartarescu.html [12/09/2017].
Iacob, Mihai, „Din Levant la Madrid: formarea brandului Mircea Cărtărescu în Spania", în actele colocviului *Călători și Călătorii. A privi, a descoperi*, Bucureşti, Editura Universității București, 2017a (în curs de publicare).
* * *, „De la tricoul cu mandală la cămașa cu mânecă scurtă sau negocierea imaginii scriitorului tradus: două lecturi publice ale lui Mircea Cărtărescu în Spania", în actele colocviului *Teritorii, Granițe, Comunități. Reconfigurări indentitare într-o lume (dis)continuă*, Bucureşti, Editura Universității București, 2017b (în curs de publicare).
Maffesoli, Michel, *El nomadismo: vagabundeos iniciáticos*, México D.F., Fondo de Cultura Económica, 2004.
Mora, Vicente Luis, „El urbanismo onírico de Mircea Cărtărescu", în *Diario de lecturas*, articol publicat pe blog în 23 mai 2015. URL: http://vicenteluismora.blogspot.ro/2015/05/el-urbanismo-onirico-de-mircea.html [12/09/2017].
Noguerol, Francisca, „*Ana*, o la añoranza de Blandiana", *Cartaphilus*, 9, 2011, pp. 61-68.
Paz Soldán, Edmundo, „La realidad como ficción", în Mircea Cărtărescu, *Nostalgia*, Madrid, Impedimenta, 2012, pp. 7-11.
Pujante, Pedro, „*Cegador*, de Mircea Cărtărescu", în *Acantilados de papel*, articol publicat pe blog în 14 martie 2014. URL http://acantiladosdepapel.blogspot.ro/2014/03/cegador-de-mircea-cartarescu-resena-n.html [12/09/2017].

HOW CĂRTĂRESCU IS READ IN SPAIN
Abstract

Keywords: *Cărtărescu, Romanian Literature, Onirism, Romanian Studies, Romanian-Spanish relations*

Since the publication in 2010 of *Orbitor* (*Blinding*) and "Ruletistul" (*The ruletist*) translated to Spanish by the publishing houses Funambulista and Impedimenta, the Romanian writer Mircea Cărtărescu has received the applause from the literary critics and has earned the Spanish readers' respect within the cultural sphere. As a result, this article presents a brief review of the Cărtărescu's books reception in Spain and the main evaluations and readings raised by his work among Spanish readers and critics to assess his presence in the context of the Iberian Peninsula literary panorama.

BDD-A28403 © 2017 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:42:20 UTC)